

PLUIZER

Tussen droom en werkelijkheid

Een klein jaartje geleden viel er, via de 'Flitskrant' van Infodok een folder in de bus die ons duidelijk maakte dat we al één jaar lang het bestaan van een voor onderwijsmensen belangrijk tijdschrift over het hoofd hadden gezien. Die folder was zo veelbelovend dat we niet anders konden dan met de redactie van de nieuweling 'PLUIZER' eens een babbel te plannen.

De betreffende folder drukken we hierbij af

- om onze lezers te informeren
- om dit lovenswaardig initiatief een bescheiden steuntje te geven
- om de folder te vergelijken met de realiteit : de droom en de werkelijkheid.

PLUIZER

Het enige blad in Vlaanderen over kinder- en jeugdliteratuur en -cultuur.

WAT?

Kinderen en jongeren worden steeds meer gekonfronteerd met allerlei vormen van literatuur en cultuur - jeugdboeken, strips, teater, poppenkast, film, televisie, radio, muziek, ... - terwijl hierover weinig goede én vooral kritisch-onafhankelijke informatie beschikbaar is.

Voor het bezoeken en programmeren van allerhande voorstellingen, voor het aankoopbeleid van een klas- en schoolbibliotheek of voor het kiezen van zinvolle kadootjes is zo'n informatie nochtans absoluut noodzakelijk. PLUIZER doet daar iets aan. En dat is nodig ook, want kinderen en jongeren krijgen maar al te vaak zoetekoek en vals sentiment aangeboden, dingen die ze vaak gedachteloos doorslikken.

VOOR WIE?

PLUIZER is dus een handige gids voor ouders, opvoeders, jeugdbibliotekarissen, leerkrachten, animators in kulturele centra, jeugdwerkers, beleidsmensen en studenten.

HOE?

PLUIZER bekijkt een en ander nogal kritisch en vestigt meteen de aandacht op wat de moeite loont. Daarom willen de makers van dit blad TUSSEN DE LIJNEN LEZEN en ACHTER DE SCHERMEN KIJKEN. De voorgestelde literaire en kulturele produkten worden erop getoetst of ze kwalitatief een behoorlijk nivo halen en of ze de jeugd al dan niet ernstig nemen.

Het Kollektief PLUIZER bestaat nu ruim een jaar. De redaktieraad, de leesgroepen en de respektievelijke werkgroepen teater, televisie en strips, die volledig uit vrijwilligers bestaan, heeft dus al wat ervaring in het kritisch beoordelen van kinder- en jeugdboeken en kulturele produkties.

KRITERIA

Deze beoordelingen zijn kollektief gevormd, dat wil zeggen dat ze aan de mening van de groep getoetst worden. Er draaien op dit moment vier leesgroepen - een in Leuven en Antwerpen en twee in Gent -, en mobiele teater-televisie- en stripwerkgroepen.

Aan de hand van een besprekingsschema voor de leesgroepen en afzonderlijke lijstjes met criteria voor de werkgroepen worden de recensies opgesteld.

Een greep uit deze criteria : originaliteit - boeiend vermogen en spanning - humor - taal en stijl - structuur - visuele vormgeving - aansluiting bij de leefwereld van het kind of de jongere - de houding van de auteur / de illustrator / de producer ... tegenover het doelpubliek - mens- en maatschappijbeeld - bruikbaarheid thuis, in de jeugdbeweging, de jeugdbibliotheek, het kulturele centrum of op school.

Als houvast voor de gebruiker krijgen de boekbesprekingen een kode mee : 0 = slecht - * = matig - ** = goed - *** = aanbevolen.

KONKREET

PLUIZER verschijnt tweemaandelijks op 40 bladzijden, met dossiers over of temanummers rond een bepaald aspekt van kinder- en jeugdliteratuur en -kultuur, interviews met bekende en minder bekende 'personages', algemeen-kritische artikels over en besprekingen van kinder- en jeugdboeken, strips, teater, poppenkast, film, radio en televisie, ... een rubriek voor berichten en verslagen en ruimte voor lezersbrieven.

In de recente nummers lees je :

- interviews met Vuile Mong en zijn Vieze Gasten, de producers en presentators van 'Er komt geluid uit het behang' (BRT) en van 'Achterwerk in de kast' (VPRO), allerhande jeugdauteurs en illustratoren ;
- dossiers en/of temanummers over sprookjes, literatuur voor en over migrantenkinderen, erotiek en seksuele voorlichting, ... ;
- artikels over de werkgroep 'Informatief Spelmateriaal', kinderen in musea, jeugdjoernalistiek, videospelletjes en derde wereld, non-fiction voor de jeugd, ... ;
- besprekingen van boeken, teater- en poppenkastspelen, films, televisie- en radioprogramma's, ... ;
- berichten en verslagen van uiteenlopende activiteiten in de rubriek 'Losse Flodders' en een bomvolle kulturele agenda, ... ;
- voor reakties van lezers ruimte in de rubriek 'Praatpaal' !

OPROEP

Medewerkers gezocht voor de nog 'n beetje braakliggende domeinen muziek en literair-kulturele projekten in de praktijk in onderwijs, jeugdbibliotheek, kultureel centrum of jeugdbeweging. Geïnteresseerden kunnen een seintje doorgeven aan de redactie. Van harte welkom !

Ontstaan

VONK : Een onafhankelijk jeugdtijdschrift in Vlaanderen, dat naast literatuur ook andere aspecten van jeugdkultuur bekijkt (of zou willen bekijken) loop je niet elke dag tegen het lijf. Hoe is het tijdschrift gegroeid en ontstaan ?

PLUIZER : Ik ga even heel vroeg terug. Uit KSA - VKSJ groeide een groep die bekommerd was om betere boeken voor kinderen. Op dat moment gebeurde er nog heel weinig. Erik Hulssens verhief hier en daar wel eens zijn stem, maar meestal bleef alles beperkt tot schouderklopjes en juryleden die elkaar prijzen uitreikten.

Eén van de initiatieven van KSA - VKSJ was bijvoorbeeld het oprichten van 'leesgroepen'. Groepjes vrijwilligers die jeugdboeken lazen en die hun indrukken publiceerden in een periodieke uitgave. Daar is dan later de uitgeverij Infodok uit ontstaan, die de uitgaven verderzetten als 'Infodok Tijdschrift'. Om het publiek een overzicht te geven werden de recensies een 3 à 4tal keren gebundeld. Uiteindelijk voldeed dit niet meer en wilde men een andere formule gebruiken. 'De Boekenboot' was het antwoord van Infodok. Dit tijdschrift was voor ons echter te commercieel en het was een vorm van verkapte reclame. Na wat heibel hebben we ons met enkele mensen losgeweekt van Infodok en zijn we naar de PLOB (de Pluralistische Organisatie voor Bibliotheekgebruik) gestapt, die er wel iets voor voelden om rond jeugdliteratuur een tijdschrift uit te geven. Dat werd dan PLUIZER.

VONK : Toch bestaat er nog een samenwerking met Infodok.

PLUIZER : De ruzie werd bijgelegd. Zij zorgen nu voor de administratie en de bekendmaking. De reclame voor Infodok in de eerste jaargang van PLUIZER was een soort compromis. Het was voor ons de beste manier om zo snel mogelijk een breed publiek te bereiken.

Wat ?

VONK : Waarom dit tijdschrift naast al de andere tijdschriften over jeugdliteratuur ?

PLUIZER : Er bestaan inderdaad verschillende jeugdtijdschriften in Vlaanderen. Voor elke zuil één ! En dat is nu juist het probleem. Wij willen daar een pluralistisch en onafhankelijk initiatief tegenover stellen.

VONK : In dit verbond is uiteraard jullie onafhankelijkheid tegenover uitgeverijen zéér belangrijk ?

PLUIZER : Ja, in hetzelfde nummer van PLUIZER kunnen twee boeken van dezelfde uitgeverij besproken worden; het ene kan drie sterretjes meekrijgen, het andere een nulletje. Zo hadden we bijvoorbeeld een tamelijk slechte relatie met uitgeverij Altiora. Dan kwam er een nummer waarin

plots drie boeken van hen elk drie sterretjes kregen. Een beetje tot onze eigen verbazing... De 'Schanierreeks' van EPO daarentegen hebben we erg negatief geëvalueerd. Alhoewel het qua opzet een reeks naar ons hart was. We wensen niet enkel onafhankelijk te kunnen werken t.o.v. de uitgeverijen; we hebben ook een heel andere aanpak. Wij sturen onze boeken niet op aan individuele critici, die onder eigen naam een stukje plegen. Wij werken met leesgroepen. Bovendien willen wij ook over 'cultuur' schrijven. Daarover bestond op dat ogenblik helemaal niets, buiten nu en dan een stukje in de Standaard of De Morgen.

VONK : Inderdaad, in jullie 'geloofsbelijdenis' lezen we dat PLUIZER niet alleen een blad is voor literatuur, maar ook voor cultuur. We hebben daarom een zevental nummers 'uitgeplozen' en het resultaat viel ons toch wel behoorlijk tegen. We kwamen aan een verhouding van ongeveer 150 bladzijden literatuur tegenover 50 bladzijden film, theater, televisie... (voornamelijk gespreid over 2 thema-nummers dan nog). Wanneer we dan naar de interesse van de jeugd kijken, dan ligt die verhouding net omgekeerd. Televisie en muziek zijn voor hen de belangrijkste culturele ingangen.

PLUIZER : Die wanverhouding is er inderdaad. We werken nu eenmaal met vrijwilligers. Er zijn een viertal leesgroepen, een groep rond strips en een tiental mensen voor theater. Met televisie zijn we net gestart.

Van deze vrijwilligers zijn we dus afhankelijk. Wij werken er nog aan om een betere spreiding te krijgen, maar daarvoor hebben we mensen nodig... en daarom willen we hier ook graag een oproep plaatsen...

Bovendien moeten we toch ook opmerken dat er weinig echt televisie gemaakt wordt voor de jeugd. En het is ook niet zo dat omdat de jeugd veel naar de televisie kijkt, dat je er dan ook veel over moet schrijven. Je kan ook pleiten voor die dingen die een beetje in de verdrukking zitten. Zo horen we regelmatig leerkrachten zeggen : "We willen naar een goed toneelstuk gaan, maar we weten niet welk."

VONK : Op die vraag geeft PLUIZER toch ook niet echt een antwoord. De theaterrecensies verschijnen meestal pas wanneer het stuk al van het programma verdwenen is en jullie theateragenda is toch wel erg beperkt.

PLUIZER : Dat is inderdaad een praktisch probleem. We hebben een rondschrijven gedaan aan de culturele centra en zo, maar we krijgen weinig spontaan opgestuurd. Sommige organisaties nemen ons blijkbaar nog niet helemaal ernstig.

VONK : Voor muziek bestaat toch wel een ruim aanbod. Maar ook hierover hebben we nergens iets gevonden. Muziek is toch erg belangrijk voor jongeren.

PLUIZER : Wij zijn op zoek naar muziekmedewerkers. We hebben er één, maar die zal nu pas beginnen.

VONK : Dat maakt de rekening van de abonnee natuurlijk niet. Die kreeg de folder opgestuurd en zit nu al twee jaren op dat vlak zijn honger.

PLUIZER : Als je je medewerkers niet kan betalen, is het allemaal niet zo gemakkelijk ... en daar staan we dan. We moeten dus mensen vragen die geen journalistieke ervaring hebben en het daarom nog gratis willen doen.

Voor wie ?

VONK : PLUIZER heeft o.m. als bedoeling om aan een breder publiek te tonen dat er ook andere dingen zijn dan zoetekoek en het valse sentiment dat de jongeren, maar al te vaak voorgeschoteld krijgen. Maar, bereiken jullie dan niet juist die selecte groep die reeds bereikt wordt door de andere tijdschriften en organisaties ?

PLUIZER : Inderdaad, gedeeltelijk proberen we dat op te lossen door ons tijdschrift in bibliotheken te leggen. Maar zelfs die bereiken haast enkel de middenklasse, en niet de metaalarbeider die wij ook graag als lezer zouden hebben. 't Is jammer...

VONK : Heb je een idee hoe Pluizer in de scholen verspreid is ?

PLUIZER : We hebben nu ongeveer een duizendtal abonnementen. In de normaalscholen hebben we wel een aantal abonnees. In de basis- en middelbare scholen duidelijk heel wat minder. We bereiken eerder de studenten in hun opleiding, dan wel de mensen in de praktijk zelf. Hoop dus voor de toekomst.

VONK : Maar leerkrachten zelf missen - afgezien van de zeer goede boekenrecensies toch vooral wat hén interesseert : de didactische mogelijkheden van een boek. Nergens staan in Pluizer praktijk- verslagen of verwerkingsmogelijkheden van het werken met een boek of een fragment eruit in de klas.

PLUIZER : Die plannen zijn er al van bij het begin. Maar totnogtoe hebben we niemand gevonden die zijn ervaringen wil neerschrijven. U zou ons een groot plezier doen met een oproep in VONK.

Oproep : Wie van onze VON- leden heeft ervaring met werken in de klas met een jeugdboek ? Laat andere collega's van je ervaring profiteren : heb je geen tijd voor het uitschrijven van je (ongetwijfeld interessante) ideeën : ook een telefoontje is erg welkom bij Pluizer. Bellen of schrijven dus naar Annelies Devos, Tiensevest 148, 3000 Leuven; tel. 016/ 22.89.33.

VONK : De basis, de kinderen zelf, komen ook helemaal niet aan bod. Nergens komen ze ergens zelf aan het woord.
PLUIZER : Soms krijgen we wel eens een interessante lezersbrief binnen, maar verder gaat het niet. 't Zou een interessante aanvulling kunnen zijn.

VONK : Dit heeft waarschijnlijk ook te maken met jullie keuze om naar volwassenen toe te werken. Is dat eigenlijk geen bocht die jullie maken ? Is het niet interessanter om bijvoorbeeld jongeren zelf te laten zien hoe manipulatie- technieken werken, hoe ze 'ver-A-teamed' en 'ver-top-tiend' worden ?

PLUIZER : Persoonlijk geloof ik niet dat jongeren zo'n dingen graag lezen. 'Pas op voor dit en opgelet voor dat', dat boeit hen niet. Er wordt al zo geklaagd dat jongeren niet lezen. Gaan ze dan wél lezen over hun manier van lezen, over hun manier van kijken ?

Daarbij komt nog dat de lectuur die jongeren voorgeschiedt krijgen voor een groot deel voor- geselecteerd wordt door volwassenen : leraars, ouders... Dat is een systeem dat erg inwerkt en dat je niet kan uitschakelen.

VONK : Ook de '+12 - jongeren' blijven een beetje in de kou staan. Om even bij theater te blijven : haast alle besproken stukken zijn gericht op kinderen en een jeugdvoorstelling als bijvoorbeeld 'Anne Frank (KJT)' - om er maar één te noemen - krijgt nergens aandacht. Hetzelfde stellen we vast voor de recensies van jeugdliteratuur. Kortom, deze groep, evenals de allerkleinste lezertjes, worden nogal stiefmoederlijk behandeld in Pluizer.

PLUIZER : Voor tieners gebeurt er ook erg weinig. In de scholen en in de opleidingen gaat men er meestal vanuit dat tieners de volwassenen- cultuur wel aankunnen.

Tevens baseren we ons natuurlijk op het aanbod dat we krijgen. Dat is onze bestaansgrond. Er is heel weinig voor deze groepen en dus kunnen we er in verhouding weinig over schrijven.

Hoe ?

VONK : Jullie hebben in het begin van dit gesprek iets vermeld over leesgroepen. Hoe werken die eigenlijk ?

PLUIZER : Infodok heeft een tijdje met leesgroepen gewerkt. We hebben geprobeerd die opnieuw leven in te blazen, maar zonder veel succes. We zijn dus maar volledig opnieuw begonnen, vanuit Pluizer zelf.

Veel leden van de huidige leesgroepen zijn studenten die bijvoorbeeld hun thesis rond jeugdliteratuur maken. We werken als volgt : op een bijeenkomst worden een aantal boeken verdeeld. Die worden besproken tegen de volgende maand. Op een volgende vergadering stellen ze het boek dan voor aan de rest van de groep. Ze geven hun bemerkingen; wat slecht en wat goed was. Zo proberen de anderen - die het boek natuurlijk niet gelezen hebben - zich een beeld te vormen van het boek.

Op basis van gesprek wordt dan de recensie verder afgewerkt.

VONK : Er is dus maar één persoon die het boek leest. Is dat oordeel dan wel betrouwbaar ?

PLUIZER : Tijdens de bijeenkomst verplicht je de persoon toch wel zich te verdedigen. Willekeur wordt dus vermeden. Het zou natuurlijk interessanter zijn dat meerdere mensen hetzelfde boek zouden lezen, maar dat is niet haalbaar. Niet in tijd en niet omwille van de kosten. Je krijgt immers maar één recentie- exemplaar van elk boek.

Criteria

VONK : Die groepen beoordelen de boeken a.d.h.v. een aantal criteria. Waar komen die criteria in feite vandaan ?

PLUIZER : Die hebben we voor een groot deel geërfd van de leesgroepen van Infodok. We hebben ze wel wat aangepast omdat er nogal een sterke 68 - wind doorheen waaide. Zo proberen we nu ook meer aandacht te besteden aan stijl en illustratie. Toen was haast enkel de inhoud belangrijk. De dosis maatschappijkritiek was doorslaggevend voor de kwaliteit van het boek. Dat hebben wij wel gerelativeerd.

VONK : Gedaan dus met de wierook voor het boek met de honderden één problemen ?

PLUIZER : Daar hebben we inderdaad veel kritiek op. We vermelden regelmatig dat sommige auteurs de lezer overstelpen met massa's problemen.

Voor goede fantasie- boeken daarentegen hebben we wel een zwak. Maar je hebt natuurlijk twee soorten fantasie. Er is de evasorische fantasie ('Mensen laten we maar eens lekker de held uithangen') en er is de fantasie die vertrekt vanuit de ervaring van het kind. 'Max en de Maximonsters' van Maurice Sendak is zo'n voorbeeld. Dat gaat over een kind dat werkelijk boos is op zijn moeder en opgesloten wordt in z'n kamer. Al zijn woede en frustratie komen tot uiting in het spel met de monsters. Dit is fantasie van de bovenste plank.

VONK : Toch blijkt ook uit jullie recensies dat de inhoud het meeste gewicht in de schaal legt. De literaire kwaliteiten van het besproken boek komen slechts sporadisch en in erg vage bewoordingen aan bod. Uitspraken in de zin van 'leest vlot' of 'mooie beschrijvende taal' zijn toch erg clichématig.

PLUIZER : Het is natuurlijk moeilijk om op een heel beperkte ruimte- ongeveer en 25-tal regels - veel over een boek te zeggen. Meestal moeten we ons dan ook wel beperken tot vrij algemene uitspraken. Maar het is waar, we zijn er ons van bewust dat we dat aspect wel eens verwaarlozen.

VONK : Tot slot zouden we graag van jullie nog een keurlijstje van mooie jeugdboeken krijgen. Het beste uit Pluizer ?

PLUIZER : Wanneer we dat doen is het lijstje natuurlijk nooit volledig en betreft het ten dele ook een persoonlijk lijstje. Vooruit dan...

- Mijn eigen boek, Ron Maris. Lemniscaat (+3)
- Drie kleine vrienden (serie), Helme Heine. Querido (+4)
- Kleine Sofie en Lange Wapper, Els Pelgrom. Querido (+10)
- De Heksen, Roald Dahl. Fontein (+9)
- Het vuur van de zon, Jock Rockwood. Wildeboer (+12)
- Hij heette Jan, Irina Korschunow. Querido (+14)
- De zwarte stenen, Guus Kuyser, Querido (+14)
- Liefdesverdriet, Karel Eykman. De Harmonie (+13)

Wie PLUIZER eens uitpluist vindt dus duidelijk enkele verschillen tussen droom en werkelijkheid. Dit zou wel eens de indruk van een negatieve eindbalans kunnen geven en dat zou beslist ten onrechte zijn.

Pluizer is een goed ogend, vlot leesbaar tijdschrift dat zijn informatie zo objectief en zo gefundeerd mogelijk probeert te brengen. De boekrecensies b.v. behoren tot het beste van wat op dat gebied in Vlaanderen bestaat. Tot dusver ontbreekt het Pluizer nog aan geld en medewerkers.

! Kandidaat medewerkers worden verzocht zich kenbaar te maken.!

Alleen als deze oproep wordt beantwoord kan PLUIZER worden wat het nog niet helemaal is : het enige blad in Vlaanderen over kinder- en jeugdliteratuur en cultuur.

Toch alvast woorden van lof voor wat er nu al is !

Luuk Van Waes; Lionel Raeckelboom; Herman Coene.

Luuk Van Waes, Huybrechtsstraat 28, 2200 Borgerhout

Bij wijze van illustratie een afdruk van een boekbespreking uit Pluizer april 1985

*** **SOFIE EN LANGE WAPPER** / Els Pelgrom ; tek. The Tjong Khing. - Amsterdam : Querido, 1984. - 87 p. ; 27 cm. - ISBN 90-214-7809-9 geb. : 580 fr.

+ 8

Kleine Sofie ligt al heel lang ziek in bed. Nieuwsgierig als ze is, zou ze graag een stukje van de wereld zien. Op een nacht hoort ze hoe haar poppen voor de poppenkast gaan zitten. Terror, de kater, heeft een ernstig toneelstuk geschreven over 'Wat Er In Het Leven Te Koop Is'. Sofie doet ook mee en duikt volledig onder in deze wereld. Samen met Terror, haar lievelingspop Lange Wapper, Beertje en Annabella beleeft ze een heleboel vreselijke, maar

ook heerlijke avonturen, zo echt dat het geen spel meer kan zijn : Sofie leert het leven kennen. Als het doek valt, is het ook gedaan met haar leven. Het schip waarop ze zich bevond, verdwijnt in een draaikolk. Sofie is gelukkig om wat ze gezien heeft en verdwijnt met haar poppen voor altijd op reis.

Via dit sterk opgebouwde fantasieverhaal worden kinderen met de dood gekonfronteerd. Van in het begin zijn er trouwens enkele subtiele vooruitwijzingen naar Sofies dood. De avonturen op hun beurt tonen aan hoe breekbaar Sofie is in die grote wereld, die niet alleen lelijk en slecht, maar ook mooi kan zijn, wat zeer genuanceerd weergegeven wordt. Het slot klinkt gevoelig en toch niet sentimenteel en ontroert diep: Sofies ouders en haar meester komen afscheid van haar nemen. Zoals alle goede boeken is dit ook erg genietbaar voor volwassenen. De vele fijne tekeningen van The Tjong Khing versterken de vaak groteske sfeer. Een prachtig jeugdboek !